

Cupoll, alteració de *capoll* *Cuprat*, *cupreïna*, V. *coure* m. *Cupressaci*, *cupressí*, *cupressiforme*, *cupressínies*, V. *xiprer* *Cúpric*, *cuprifer*, *cuprita*, *cípro*-, *cuprós*, V. *coure* m. *Cúpula*, *cupulifera*, V. *cup Cuquejar*, V. *cuc Cuquilla*, *cuquello* (*cuquello* és accentuació inexistent), V. *cuquí Cuquer*, *cuquera*, V. *cuc Cuquerolla*, V. *cucurulla* (COGULLA) *Cuquet*, *cuqueta*, V. *cuc*

CURA, 'compte o esment que es té amb una cosa', 'assistència que es dona a un malalt', del ll. CŪRA 'sollicitud, cura, esment'; el sentit de 'guariment' nasqué alhora com a derivat de *curar* i com a evolució de *cura* 'assistència, atenció prestada a algú'. □ 1.ª doc.: orígens (*Homilies*).

«Aizeles gents qui menzaven al ceg que calàs, pòrtan figura dels fols pensamentz e de les *cures* d'aquest segle, qui-ns destorben en oracions e en bones obres», 'les preocupacions d'aquest món que entrebanquen les nostres oracions i obres bones', *Hom.*, f° 4r13. «Avia oït dir que tot lo mal e la error qui era en lo món era per colpa --- del apostoli i dels cardenals, qui pudien pendre consell a ordenar lo món, e non avien *cura* ni diligència», 'sollicitud', Llull (*Blanq.*, *NCl.* II, 245.13); «los Espitalers la major *cura* que auran serà que pusquen conquerre la partida que tenen los turchs en Rodes», a. 1308 (Finke, *Acta Ar.* III, 199); «la rosa sta entre les spines; la virtut entre les dificultats, e entre les *cures* solícites sta la glòria», JoMartorell (*Ag.* II, 167).

Sense apartar-se del significat bàsic, es decanta: cap al costat jurídic, «si per aventura lo mercader s'entremetrà d'aquelles mercaderies a cercar, e per *cura* e per diligència del aydant ---», *CosíTort.*, 108; cap al religió: «set obres vos he dites de la *cura* de la ànima --- estes obres, les quals servà JhesuXrist, e diu 'Ego veniam ---' que no -y bastaria creatura a *curar* lo peccador sinó --- Xrist», StVicentF (*Quar.*, 31.153); cap al medical: «lo comte Melis tramès per tota sa terra que tots los metges venguessen a ell; e cant foren venguts, no -y hac nengú que li pogués dar salut ne *cura* a la sua malaltia», *Amic e Melis* (*NCl.* XLVIII, 137).

No és, però, 'guariment' sinó 'acte d'atendre un malalt amb perspectives d'èxit', acc. també coneguda de Llull i de BMetge, ací ja acostant-se més al resultat de sanar; aquest sentit el trobem ja perfeccionat no sols en el Lacav. sinó ja, si fa no fa, en docs. de c. 1500 com el que cita el *DBal.* d'un de colleccionat en el *Libre de C. Ass.* del barceloní PJComes: «la *cura* de semblant malaltia no consistia ni en sagnia ni en purgar».

En el verb *curar* la data d'aquestes accs. s'anticipa de molt, per on es comprèn que en aquests sentits *cura* no és sols el fruit d'una evolució del sentit propi sinó al mateix temps una derivació postverbal de *curar*. En els segles decadents l'ús de *cura* havia decaïgut molt, fora de les accs. mèdiques, però la Renaixença li tornà vigor creixent; i des de les albes del nostre segle torna a aparèixer àdhuc en escriptors molt

sobris i fins refractaris a les exhumacions lexicals i als mots que mai no avalaria el poble: «pujant els teus fills amb gran *cura* dels deures familiars, podries encara esdevenir abominable filisteu ---», així ja en l'autògraf de Coromines (*La Vida Austera*, 1908, 3.ª ed., p. 149.5).

DERIV.: *Curar* [S. XIII], del ll. CŪRĀRE 'curar d'una cosa, cuidar-la, tenir-ne cura'; en aquest sentit etimològic es troba des dels orígens: «lo rey de Granada sí comensà de fer guerra ab lo rey de Spanya, e tolia-li molta de la sua terra --- per ço com lo rey era molt jove e no-s *curava* de la guerra del rey de Granada», *Filla de Contastí* (*NCl.* XLVIII, 84); uns cops com a intransitiu: «no *curava* de la final intenció per què era bisbe», Llull; «de la nostra curació, ab no enujada e curosa diligència, *curar* faran», *Ordenacions de Cort* de 1344 (*CoDoACA* v, 76); altres, com en el primer ex., reflexiu: «cercau d'ací avant qui-us done remey a vostra ficció, que no me-n vull més *curar*», JoMartorell (*Ag.* III, 52).

Però amb gran freqüència, i, registrant-s'hi també des dels orígens, apareix *curar* aplicat a la cura dels mals i a llur guarició: 'lo metge ha entenció de *curar* lo malaut, e per los accidents qui-s demostre per la malautia enserca la ocasió: e con ha conexensa de la ocasió, adoncs per contrària ocasió *cura* la malautia», Llull (*Doctr. Pueril*, ed. Gili, p. 206). Sovint, sia pel fet de parlar en passat del fet consumat, sia per la combinació amb *no poder*, és forçós entendre sense matisos la guarició reeixida; d'altres vegades el conjunt del context mostra un tractament amb èxit més o menys total: i entre els primers n'hi ha ja del S. XIII, com en ross. ant.: «la terra --- él le-s pausà sobre lo mal, e mantenen él lo *curat*», *Vides de S. Rosselloneses*, f° 104v1 (trad. *curatus* *fuit* de l'original baix llatí, 291.4); «un malaute venc a él per so que él li pausés la sua mà de-sus e que fos *curat* de la sua enfermetat, e pregà-lo fortment que-l *sanés*» (f° 184v.2.22); «ira --- aquest vici diu que ve al hom a vegades per natura, e lavors no-s pot jamés remeyar ne *curar*», Eiximenis (*Dones*, § 210, ms. A, f° 168v1, I, 165r2).

El sentit de 'guarir' no és menys palès en el *Sermónari* català de Marsella, S. XIV; «esta pràthica servà --- Xrist a *curar* les plagues de Sent Pere ---», StVicentF (*Quar.*, 28.48; de nou 291.47, i *Sermons* II, 62, 32); «ha tramès lo seu cossen a Barchinona per *curar-lo* d'alcuna malaltia que ha», en un doc. del S. XIV (Rubió, *Docs. Cult.* CDIII), «per a *curar* aquest mal, sia pres hun manoll de malvins la rael» en les Receptes valencianes de Mestre Joan a. 1466 (*BABL* VII, 328); «los parents de Tirant feren venir metges, lit e tenda, e tot lo necessari per a *curar-lo*», JoMartorell (*Ag.* I, 180). En fi per aquest temps apareix —menys sovint— com a intransitiu referint-se evidentment a la guarició reeixida: «lo cirurgia --- viu la nafra molt gran e perillosa; emperò tots temps dix que la donzella, ajudant N. S., *curaria* bé», *Curial* (*NCl.* III, 119); «com Na Sophia / sanch-flux tenia / antiga-ment, / lo vestiment / sols li tocà, / de fet *curà*», JRoig (*Spill*, 12178).²